

GĂEȘTI — REȘEDINȚĂ A JUDEȚULUI VLAȘCA

STELIAN NEAMȚU

Vechi împărțiri administrative, județele își au probabil începuturile înainte de formarea statelor feudale, în uniunile de obști, așezate de cele mai multe ori pe valea unui riu (al cărui nume l-au împrumutat) sau într-o regiune naturală. În secolele al XIV-lea și al XV-lea, județele nu aveau încă caracterul unor diviziuni administrative organizate de domnie, ci mai mult pe acela de grupări teritoriale, pe care domnia le-a transformat apoi în unități administrative ¹.

Amintit pentru prima dată la 19 iulie 1498 ², județul Vlașca își trage numele de la codrul uriaș ce acoperea aproape întreaga cîmpie a Bărăganului și Burnazului, codru pe care slavii l-au numit „vlașca“, sau țara vlahilor, adică țara românilor ³. Ținînd cont de faptul că cea mai mare parte a județului e acoperită de pădure, și de faptul că numele acestuia se trage de la un codru, domnia a hotărît ca stema județului Vlașca să fie reprezentată prin trei stejari ⁴.

Dezastrul armatei otomane în bătălia de la Ancara din 28 iulie 1402, bătălie în urma căreia sultanul Baiazid a fost luat prizonier, a făcut ca tronul imperiului să rămînă vacant. În Imperiul Otoman, după această dată au izbucnit o serie de conflicte între pretendenții la tron, conflicte pe care Mircea cel Bătrîn a căutat să le folosească în interesul Țării Românești. Astfel, Mircea a susținut mai mulți pretendenți la tron (Musa, Mustafa, Bedreddin), care au fost însă înfrinți de armatele contracandidatului Mehmed. Amestecul lui Mircea cel Bătrîn în conflictele interne din Imperiul Otoman, a adus după sine — în situația în care pretendenții lui Mircea au fost înfrinți — intervenția armată a noului sultan în Țara Românească, intervenție soldată în anul 1417 cu căderea cetății Giurgiuului și transformarea ei în raia turcească ⁵. Ocuparea de către turci a Giurgiuului, a dus probabil la o rearondare a teritoriului, județul Vlașca

¹ *Istoria României*, Buc., 1962, vol. II, p. 329.

² *D.I.R.*, B., vol. I, Buc., 1953, p. 255.

³ Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Buc., 1963, p. 304 ; vezi și C. C. Giurescu, *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri pînă azi*, Buc., 1976, p. 30.

⁴ G. I. Lahovari, *Marele dicționar geografic al României*, Buc., 1902, vol. V, p. 768.

⁵ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*, Buc., 1975, p. 280.

luînd partea de sud a județului Pădureți. Dacă pornim de la afirmația că județul Pădureți se situa între cursurile Argeșului și Dîmboviței⁶ și de la demonstrația că județul Pădureți și județul Mușcel erau unul și același lucru⁷, putem trage concluzia, ținînd cont și de documentele medievale, că județul Vlașca a luat la început de la județul Pădureți satele din jurul Găieștiului. Pe baza celor spuse mai sus, putem trage concluzia că granița județului Vlașca în partea de nord, se întindea la început aproximativ pînă la pîriul Potop (Potoc), cu satele „...Găieștii și Străoștii”⁸ pe granița cu județul Pădureți. Același document din 19 iulie 1498, arată și granița de sud a județului Pădureți „...satele anume Iacoveștii și Dobroieștii”⁹. Mai tîrziu, prin secolul al XVII-lea, probabil cu ocazia unei noi rearondări și alte sate trec de la județul Mușcel (Pădureți) la județul Vlașca. Printre acestea se numără și satul Iacovești, amintit la 25 ianuarie 1650 ca făcînd parte din județul Vlașca¹⁰. Cu alte cuvinte, putem constata că acum județul Vlașca cuprindea întreaga plasă a Cobiei de mai tîrziu, cu comunele de astăzi Cobia, Gura-Foii, Cringurile, Valea Mare, și de asemenea Găieștiul cu Dragodana.

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea granițele județului Vlașca erau : la nord cu județul Dîmbovița și județul Mușcel, la vest cu județul Teleorman, la est cu județul Ilfov, iar la sud cu Dunărea și raiaua Giurgiului¹¹.

Ocuparea Giurgiului la 1417 și transformarea sa în raia turcească, a lăsat județul Vlașca fără capitală. Ca să nu mai existe pericolul ocupării și transformării ei în raia turcească, domnia a considerat că noua capitală trebuie să se afle la o distanță destul de mare de Dunăre, cît și la intersecția sau în apropierea unor drumuri comerciale. Deși sat, Găieștii prezenta toate aceste avantaje întrucît se găsea la distanță mare de Dunăre, în apropierea unor drumuri comerciale și în apropierea Țirgoviștei — capitala Țării Românești. Astfel, prin apropiere trecea „drumul basarabilor” ce venea de la Țirgoviște, „drumul sării”¹² ce trecea pe moșia Vișinei pe lîngă mănăstirea Glavacioc și „drumul Slatinei” ce venea de la Craiova¹³ și trecea de asemenea pe moșia Vișinei. Prezentînd toate aceste avantaje, probabil ca la puțin timp de la căderea Giurgiului, Găieștiul să devină capitală a județului Vlașca¹⁴, cu toate că documentar e amintit mult mai tîrziu (1498).

Din punct de vedere politic, județele erau la început conduse de sudeț (județ) care era reprezentantul puterii centrale, ajutat fiind de mai mulți dregători, recrutați din mica boierime a județului și ale cărui atri-

⁶ Nicolae Constantinescu, *Coconi — un sat din cîmpia română în epoca lui Mircea cel Bătrîn, studiu arheologic și istoric*, Buc., 1972, p. 192.

⁷ G. Mihăescu, E. Fruchter, *Țirgoviște. Începuturile orașului medieval*, sub tipar la „Revista muzeelor și monumentelor. Monumente istorice și de artă”, nr. 2/1978.

⁸ *D.I.R.*, B, I, Buc., 1953, p. 255.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Arh. St. Buc., *Mitropolia Țării Românești*, LVII, 6.

¹¹ G. I. Lahovari, *op. cit.*, p. 766.

¹² Biblioteca Academiei R.S.R., ms. 5359, f. 382.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Virgiliu N. Drăghiceanu, *Monumentele istorice din județul Dimbovița*, Buc., 1912, p. 6.

bușii constau în a administra, a judeca și a strînge dările¹⁵: mai tîrziu locul sudețului este luat de vornic, iar începînd cu secolul al XVIII-lea hrisoavele domnești, și nu numai ele, vorbesc de ispravnicul și apoi de ispravnicii de județ. Aceștia aveau probabil aceleași atribuții ca sudețul sau vornicul, dar probabil că fiecare răspundea de un anumit sector al administrației.

Primii conducători politici cunoscuți ai județului Vlașca sînt probabil Ilie vornicul și Gheorghe vornicul. Primul apare într-un hrisov din 1642, care spune că Udrea postelnicul din Găiești vinde lui Radu mare logofăt partea lui de moșie din Tătărani, însă două delnițe cu prețul de 14 ughi¹⁶, iar al doilea într-un hrisov emanat din cancelaria lui Constantin Șerban la 5 iulie 1656, hrisov care întărește mănăstirii Cobia daniile domnilor anteriori¹⁷. Atît Ilie vornicul, cît și Gheorghe vornicul apar în aceste documente ca martori. Alt conducător cunoscut al județului Vlașca este Iordache vel clucer za arie. Acesta apare într-un hrisov din 2 iulie 1742, dat de Mihail Racovița care spune că „...credincioși boiarilor domnii mele Ștefan Văcărescul vel vornic al Tirgoviștii i Iordache biv vel clucer za arie ispravnicul ot sud Vlașca, care v-am orînduit domnia mea drept 12 boieri ca să alegeți și să hotărîți moșia Davideștilor ot sud Dâmbovița¹⁸.

Începînd cu jumătatea secolului al XVIII-lea, în documente apare și al doilea ispravnic. Astfel, documentul din 9 iulie 1745 arată pe lîngă ispravnicul vechi — Iordache biv vel clucer za arie — și unul nou „...Grigore Brătășanu biv vel vâtaf za aprozi ispravnic Vlascii“¹⁹. La 26 iunie 1776, cu ocazia cercetării unei pricini pentru o vie între preteasa Maria din Găiești și egumenul mănăstirii Cotroceni, apar alți doi ispravnici, dintre care doar unul este amintit și anume Badea vel dvornic²⁰. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea, mai exact la 18 decembrie 1790, apare un alt ispravnic al județului Vlașca, pe nume Răducan Fărcășanu, care confirmă și întărește partea de moșie din Speriatu, cumpărată de Ioniță fost mare șetrar de la Rada și Neacșa, fiicele lui Stan Colțu Speriețeanu²¹.

Conducătorii județelor, după cum se poate observa din cele spuse mai sus, pe lîngă funcția de sudeț, vornic sau ispravnic, aveau și înalte titluri boierești, ca: vel vornic, biv-vel clucer, biv-vel vâtaf etc., ceea ce ne determină să credem că aceștia erau oameni apropiați domnilor, oameni pe care domnii se puteau bizui oricînd.

Pentru ca activitatea într-un județ să se desfășoare în bune condiții și pentru păstrarea liniștei și siguranței boierilor, în fiecare județ pe lîngă Ispravnicat exista și o Căpitănie a catanelor, staționate de obicei în capitala județului, dar și în apropierea acesteia (satul Catanele din comuna Gura Foiî își trage numele de la catanele staționate aici pe vremea cînd Găieștiul era capitala județului Vlașca). Căpităniile se aflau sub directa îndrumare a ispravnicilor, iar căpitanul nu făcea altceva decît să exe-

¹⁵ *Istoria României*, Buc., 1962, vol. II, pp. 329—330.

¹⁶ George Potra, *Tezaurul documentar al județului Dimbovița*, Tgv., 1972, p. 218.

¹⁷ *Ibidem*, p. 303.

¹⁸ *Ibidem*, p. 656.

¹⁹ *Ibidem*, p. 676.

²⁰ *Ibidem*, p. 783.

²¹ *Ibidem*, p. 881.

pute ordinele ispravnicilor. Cei ce ocupau funcția de căpitan de catane se recrutau de obicei din rîndul boiernașilor din apropierea capitalei de județ. Așa este cazul lui Stepan căpitan Furduescu²², originar din comuna Gura Foi.

De multe ori cătanele în frunte cu căpitanul lor, intrau în conflict cu marii proprietari funciari din împrejurimi, conflicte care nu de puține ori ajungeau pînă la domn. Numai așa se explică de ce, la 5 februarie 1766, Scarlat Grigore Ghica poruncește ispravnicului județului Vlașca să cerceteze pricina dintre mănăstirea Cobia și catanele de la Găiești. Documentul spune că „...dete jalbă Cornilie egumen mănăstirii Cobii sud Vlașca, cum că are mănăstirea o moșie anume Cobia i Racovița lingă care moșie șăd catanele slabului căpitan de la Găiești și ar fi stricînd bucatele ce sânt arătate pe moșie cu dobitoacele lor și livezile de fân și altele așijderea“²³.

Dar Găieștiul n-a fost numai capitala județului Vlașca, ci — pentru o scurtă perioadă de timp — a fost și capitala județului Dimbovița. Era în anul 1716 și Ștefan Cantacuzino domnul Țării Românești, pentru a lăsa Tirgoviștei timp să-și refacă rănile, mută capitala județului Dimbovița la Găiești²⁴.

În anul 1775, cu ocazia unei reorganizări administrative, Alexandru Ipsilanti hotărăște ca pentru o mai bună administrare a treburilor din țară să împartă județele în plăși. În urma acestei reforme administrative județul Vlașca este împărțit în nouă plăși, după cum urmează: Cobia, Gălășești, Greci, Izvorul, Orzăreni, Cilniștea, Frasinul, Hadiovoia și Băltei²⁵.

Izbucnit în 1828, războiul ruso-turc se termină în 1829 prin pacea de la Adrianopol, pace prin care se înapoiază Țării Românești cele trei raiale — Brăila, Turnu și Giurgiu²⁶. Eliberarea acestor cetăți a dus la o nouă arondare a teritoriului țării, arondare care a început la 5 decembrie 1830. După această arondare, plasa Cobia cu tirgul Găiești — capitala județului Vlașca — trece la județul Dimbovița, capitala județului Vlașca mutîndu-se la Giurgiu, cetate recent eliberată de sub stăpînirea turcească. Documentul care se referă la acest lucru arată că „...pentru mutarea isprăvnicatului din Găiești la Giurgiu cum și darea plășii Cobii de județul Dimboviții... să se dea poruncă din partea divanului săvîrșitor spre a se pune în lucrare“²⁷. Mutarea capitalei de la Găiești la Giurgiu s-a făcut probabil la începutul anului 1831, în tot cazul după luna ianuarie pentru că, la 23 ianuarie 1831 Divanul scria ispravnicilor „...să se mute negreșit la orașul Giurgiu“²⁸. Probabil că energica intervenție a Divanului s-a datorat faptului că fiind iarnă, ispravnicilor le venea greu să se mute cu toată arhiva în timpul iernii de la Găiești la Giurgiu, de aceea ei așteptau aici venirea primăverii.

²² *Ibidem*, p. 676.

²³ *Ibidem*, p. 753.

²⁴ G. I. Lahovari, *op. cit.*, Buc., 1900, vol. III, pp. 475—476.

²⁵ *Ibidem*, vol. V, p. 768.

²⁶ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 563.

²⁷ C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului XIX. Constatări istorice, geografice, economice și statistice pe temeiul hărții ruse din 1835*, Buc., 1957, p. 62.

²⁸ *Ibidem*, p. 63.